

**EFL SINF XONALARIDA KOMMUNIKATIV TILNI O'QITISH (CLT):
ASOSLAR, KELIB CHIQISHI VA AMALIY QO'LLANILISHI**

Sultonova Gulchehra

Annotatsiya; *Ushbu maqolada ingliz tilini xorijiy til sifatida o'qitishda kommunikativ tilni o'qitish (Communicative Language Teaching – CLT) yondashuvi yoritiladi. Maqolada CLTning kelib chiqishi, nazariy asoslari, asosiy tamoyillari, dars jarayonida qo'llanishi, afzalliklari hamda mavjud muammolari tahlil qilinadi. Kommunikativ yondashuvning asosiy maqsadi o'quvchilarda muloqot kompetensiyasini shakllantirish bo'lib, bu orqali ular ingliz tilidan real hayotiy vaziyatlarda samarali foydalanish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, CLT o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi va til o'rganish jarayonini mazmunli qiladi.*

Kalit so'zlar: *kommunikativ tilni o'qitish, EFL, muloqot kompetensiyasi, o'quvchi markazli yondashuv, ingliz tili ta'limi.*

Kirish

Til o'rganishning asosiy vazifasi – samarali muloqot qila olishdir. An'anaviy til o'qitish metodlari asosan grammatik qoidalarni yodlash va mashqlar bajarishga yo'naltirilgan bo'lib, o'quvchilarning real hayotda tilni qo'llash qobiliyatini yetarli darajada rivojlantira olmaydi. Shu sababli, zamonaviy til ta'limida kommunikativ yondashuv muhim o'rin egallaydi. Kommunikativ tilni o'qitish (CLT) yondashuvi o'quvchilarni faol ishtirokchi sifatida ko'rib, ularning muloqot qilish qobiliyatini rivojlantirishni maqsad qiladi.

CLTning kelib chiqishi va rivojlanishi

CLT yondashuvi 1960-yillarning oxirlarida Buyuk Britaniyada shakllangan. Ushbu davrgacha situatsion til o'qitish metodi keng qo'llanilgan bo'lib, unda til vaziyatlarga moslashtirilgan mashqlar orqali o'rgatilgan. Biroq, bu metod tilning kommunikativ mohiyatini to'liq ochib bera olmasligi sababli tanqid qilindi.

Tilshunos Noam Chomsky tomonidan ilgari surilgan g'oyalar tilning ijodiy va cheksiz imkoniyatlarga ega ekanligini ko'rsatdi. Britaniyalik olimlar John Firth va M.A.K. Halliday tilning funksional xususiyatlarini ta'kidladi. Sotsiollingvist Dell Hymes esa “kommunikativ kompetensiya” tushunchasini joriy etdi. Ushbu ilmiy qarashlar CLTning nazariy asosini tashkil etdi.

CLTning asosiy tamoyillari

Kommunikativ tilni o'qitish quyidagi tamoyillarga asoslanadi: til o'rganishda ma'no va muloqotga ustuvorlik berish, o'quvchi markazli ta'limni tashkil etish, autentik materiallardan foydalanish, vazifaga asoslangan mashqlarni qo'llash hamda tinglash, gapirish, o'qish va yozish ko'nikmalarini birgalikda rivojlantirish.

CLTning dars jarayonida qo'llanilishi

CLT asosida tashkil etilgan darslarda rolli o'yinlar, juftlik va guruh ishlari, muhokamalar hamda loyihaviy topshiriqlar keng qo'llaniladi. O'qituvchi yo'naltiruvchi va yordamchi rolini bajaradi, o'quvchilar esa faol ishtirokchi bo'ladi.

CLTning afzalliklari

Ushbu yondashuv o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi, ularni erkin fikr bildirishga undaydi, real hayotga tayyorlaydi va mustaqil o'rganish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

CLTning muammolari

Ba'zi hollarda haqiqiy til muhiti yetishmasligi, baholash jarayonining murakkabligi va o'qituvchilarning yetarli tayyorgarlikka ega emasligi CLTni qo'llashda qiyinchilik tug'diradi.

Xulosa

Kommunikativ tilni o'qitish yondashuvi ingliz tilini o'rganishda samarali va moslashuvchan usul hisoblanadi. Ushbu yondashuv o'quvchilarning muloqot kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi va ularni real hayotda ingliz tilidan foydalanishga tayyorlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2001). Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press.
2. Nunan, D. (1992). Designing Tasks for the Communicative Classroom. Cambridge: Cambridge University Press.
3. Littlewood, W. (1981). Communicative Language Teaching: An Introduction. Cambridge: Cambridge University Press.
4. Wilkins, D. A. (1976). Notional Syllabuses. Oxford: Oxford University Press.
5. Canale, M., & Swain, M. (1980). Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. Applied Linguistics, 1(1), 1–47.